

Intervju

GRGO JEJAVIĆ/PIXSELL

Ivica Boban

Držićeva pisma protiv pokvarene vlasti kao da su pisana danas

U predstavi pratimo njegov život od škole, nesretnog zaređenja, studija u Sienni i povratka nakon kojeg stvara fascinantnan teatar i opus, sve do odlaska u Italiju i urotničkih pisama Mediciju

Razgovarao Denis Derk
denis.derk@vecernji.net

S proslavljenom hrvatskom redateljicom uoči dubrovačke praižvedbe teksta o Marinu Držiću

Nismo mijenjali fizički epilog Držićeva života jer život ne pobjeđuje. Ali kad odigramo predstavu, vidjet će se da je Držić ipak pobijedio svoje neprijatelje jer je postao vječan, jer je njegov govor živ

Za budućnost teatra važno je da se renomirana kazališta državno budžetiraju jer od niskih cijena ulaznica ne mogu preživjeti, a sponzorski su prihodi neznatni. Ali država treba pomagati i nezavisnu scenu

I

vica Boban ugledna je kazališna redateljica i professor emeritus Akademije dramskih umjetnosti u Zagrebu. S Dubrovačkim ljetnim igrama suraduje već desetljećima, a poseban odjek okrunjen nagradama imale su njezine predstave "Četvrta sestra" i napose lanjski "Othello" koji je dobio i nagradu Orlando i Nagradu hrvatskog glumišta. Stoga ne čudi da joj je i ove godine dodijeljena režija predstave kojom se baš u Dubrovniku obilježava 450. godišnjica smrti Marina Držića, najvećega dubrovačkog i ne samo dubrovačkog komediografa. Premijera predstave "Marin Držić – Viktorija od neprijatelja" u nedjelju je u parku Umjetničke škole.

Režirate praižvedbu teksta o Držiću. O čemu je u njemu riječ?
To je praižvedba prema predlošku Hrvoja Ivankovića koji je on napisao 2008. godine i ponudio Želimiru Mesariću da ga postavi sa studentima i mladim glumcima te godine na Igrama. Međutim, to se nije dogodilo, a kako je ove godine 450. godišnjica Držićeve smrti, ravnateljica Igara Ivana Medo-Bogdanović i Mladen Tarbuk predložili su Hrvoju da se taj tekst izvede ove godine, a mene su odabrali kao redateljicu. U suradnji s Hrvojem dosta smo dramaturški produbili i razradili njegov prvotni tekst, a u njegovoj realizaciji na sceni ne sudjeluju samo studenti i mladi glumci, nego i naši izvanredni i priznati glumci kao što su Doris Šarić Kukuljica, Maro Martinović, Branimir Vidić, svi Dubrovčani, pa Danijel Ljuboja, a Marina Držića igra izvanredni glumac Ozren Grabarić.

Koji likovi postoje u drami?

Postoji oko 60-ak pa i više likova što od glumaca zahtijeva izuzetno veliku vještinu glumačke transformacije jer svaki glumac na sceni igra niz likova. Marin Držić tijekom predstave, osim što igra sam sebe u različitim razdobljima svojeg života, igra i niz svojih likova, jer je to činio i za svojeg života. On igra Stanca, Negromanta Dugog nosa, Pometa, Skupa, Grižulu, a prisutan je i u Hekubi.

Predstava govori o izuzetno dramatičnoj i tragičnoj Držićevoj biografiji, odnosno o njegovu životnom putu od mladalaštva do dramatičnog kraja – urotničkih pisama i smrti u Veneciji. Naime, velik broj istraživača njegova života i djela pretpostavlja da ga je dubrovačka vlast ubila, odnosno da nije umro prirodnom smrću.

Je to bila duga ruka Dubrovačke Republike?

Pa Dubrovnik je imao niz svojih dugih ruka, imao je izvanredno organiziranu diplomaciju u cijelom svijetu, ali i špijunažu i poklisare koji su im bili pouzdani informatori. Svi su oni bili produžena ruka vlasti. Držićeva urotnička pisma prosljeđena su Vijeću i knezu i oni su ga odlučili zauvijek ušutkati. Ta Držićeva očajnička pisma Cosimu Mediciju i njegovu sinu, u kojima on traži pomoć da bi se svrgnula bahata i gramzljiva vlast „ludih nakaza“ u Dubrovniku, zaista su vrlo snažna, argumentirana i veliki protest protiv vladajućih i njihove lakomosti i bezočnosti zbog koje dubrovački puk pati i gladuje. Ta su pisma, nažalost, i zapanjujuće suvremena i kao da su uperena i protiv svih pohlepkih i prijavljivih rabota naših političkih struktura, stranaka i vlasti, kao i svih moćnika koji zgrću bogatstvo i bore se samo za sebe, za pozicije, moć i novac. Ti problemi koji su danas prisutni u našem društvu tematski su i značajnski prisutni u svim Držićevim djelima i ponekad nam se zaista čini kao da su neki dijelovi njegovih tekstova pisani danas. U predstavi pratimo njegov život od kada je išao u školu, zatim njegovo nesretno zaredenje na koje je s 18 godina bio primoran i koje mu je na određeni način prerezalo život, zatim njegov studij u Sienni i povratak te njegova putovanja s grofom Rogendorffom, na koja ga je vlast poslala kako bi i on špijunirao grofa. Jer Rogendorff je bio premazan svim mastima, igrao je trostruku igru, i za Beč, i za Carigrad i za Dubrovnik. Nakon toga u samo desetak godina boravka u Dubrovniku Držić stvara svoj fascinantan teatar i opus kazališnih djela, ponajprije izvanrednih komedija, sve do tragedije Hekube koju je vlast zabranila. Tada odlazi u Italiju i piše ta urotnička pisma, koja su u određenom smislu i naivna jer traži i očekuje pomoć od diktatora kakav je bio Cosimo Medici. Ja sam nastojala da se njegova biografija i ono što je živio na sceni iskaže ponajprije kroz isječke iz

njegovih izvanrednih djela i kroz virtuoznu glumačku igru. Ne treba zaboraviti da je Držić, osim što je bio pjesnik i dramatičar, bio i vizionar i utopist (u prologu Dugog nosa, na tragu kršćanstva i kasnije ideje komunizma, socijalizma i jednakosti, on zadržava vrijeme u kojem „ne ima moje i tvoje...“ i gdje se ljudi ne maškaražu...“). Držić je bio i izvanredan glazbenik, svirao je niz instrumenata, bio je izvanredan glumac i glavni meštar svojih kazališnih družina. A u svakoj njegovoj rečenici ili sceni, kako je napisao i Radovan Ivšić u svojoj poemi posvećenoj njemu, postoji bujica života. Koji je to život? To je život koji je Držić živio i promatrao u svojem gradu, nadahnuto pretakao u svoja djela i subverzivno ispod maske koja prokazuje govorio o svim anomalijama i problemima svojeg vremena.

Koji je jezik predstave?

Držićevski. U prologu govorimo standard, jer je napisan iz današnjeg vremena. S jedne strane postoji naša današnja družina, a s druge je strane Držićeva družina onog vremena. Naš se prolog referira i na stanje Igaru i stanje u Gradu danas, gdje se više ne može igrati teatar na placima i ulicama kao nekada. Kafetarija se uz velike teškoće igrala na Stradunu, probe su počinjale tek oko jedan ili dva iza ponoći i na kraju se zbog buke iz restorana i kafića moralo igrati s bubicama, kao i ove godine Glembajevi. Jedino mjesto u gradu u kojem se može raditi i igrati u miru jest park Muzičke škole koji je zaštićen od kafića, restorana i kakofonične buke ovog grada, kao i od najezde turista. I ovdje, u Gradu, kao i svugdje duktat je vrhunski car i gospodar. Kultura, teatar, Igre i opće dobro postali su izluzane riječi i nevažne stvari.

Hoće li se publika smijati?

Mislim da hoće i da će prepoznati izuzetan i bogat Držićev svijet isprepletene mašte i stvarnosti te sve naše pomake u glumačkoj igri koja putuje kroz različite kazališne žanrove i stilove, od pastorale do komedije i lakrdije, od poezije i snovitosti do izravnog i vrlo suvremenog iskaza i izraza. Svi smo se trudili da naša igra bude puna životnosti, inventivnosti, veselja, ali i tuge i dramatičnosti. Slijedili smo Držića i, ponajprije, Držić je izvanredan komediograf, ali je jednako tako u Hekubi izvanredan tragičar.

Izvodimo li premalo Držića?

Nedopustivo malo. Trenutačno na repertoaru u Zagrebu nema nijednog Držića. Držića se teško može čitati, pogotovo u školama. Držić se ne igra dovoljno ni u Dubrovniku, nedavno je Kunčević napravio u kazalištu Skupa. Ne igra se posljednjih godina ni na Igrama, što je beskrajna šteta. Pa Držić je stvorio svoj teatar prije Shakespearea, prije Molierea, Lopea de Vege, prije Cervantesa, a može stajati uz bok njima.

Hoće li Držić barem u vašoj predstavi konačno pobijediti svoje neprijatelje?

Životno ne pobjeđuje. Tu činjenicu nismo mijenjali. Ali kada odigramo predstavu, vidjet će se da ih je pobijedio jer je postao vječan. Nakon toliko godina njegov je govor živ i suvremen, kazališno izuzetno intrigantan i zanimljiv te nudi mogućnost za uvijek nova inovativna rješenja i drukčije i još dublje scensko iščitavanje. Koliko god sam se puno bavila Držićem, uvijek sam u susretu s njim ponovno oduševljena, ali istodobno i ponizna pred njegovim genijem.

Jeste li teško našli glumca koji će glumiti Držića i njegove likove?

Nisam, jer sam se odmah odlučila za izvanrednog glumca Ozrena Grabarića. Jedina je poteškoća bila što se on prestravio kada sam mu to ponudila jer prije nije igrao na držićevskom jeziku. Čak je i vrlo malo igrao u Dubrovniku, ja sam ga prvi put kao studenta dovela u Četvrtu sestru. Imam izvanredne jezične suradnike Doris Šarić-Kukuljicu i Maru Martinoviću i nakon nekoliko proba Ozren se shvatio da to može i oduševio se. A on je izuzetno radin, inventivan i nadaren.

Jeste li zadovoljni odjekom Othella?

Kako ne bih bila! Pa i ovogodišnje četiri izvedbe bile su rasprodane, a publika po gradu oduševljena govori o predstavi i čestitaju nam na cesti. Ove je godine predstava bila još bolja jer smo je nadogradili i produbili. Lani smo za nju svi dobili Orlanda, a ja sam došla i Nagradu hrvatskog glumišta za režiju. Na kraju sam svojega profesionalnog puta, a nisam ni nekoliko zadnjih godina bila u Dubrovniku, no mogućnost da radim Othella na Lovrijencu i Držića sada u Gradu za mene je blagoslov, veliko priznanje i čast. Držić i Shakespeare moraju biti vertikalne Igaru oko kojih se može slagati bilo kakav drugi klasični ili suvremeni teatar ili eksperiment.

Šteta je da se u Dubrovniku zbog nedostatka novca ne može odvijati cijeli proces stvaranja predstava, pa mi smo i Othella i Držića gotovo dovršili u Zagrebu. Neka da su ljudi dolazili na naše pokuse, a mi smo se sada povukli na neka zatvorena mjesta. A i dosta je stanovnika grada moralo zbog neimaštine iseliti u Mokošicu ili Gruž. Duktat ih, kao i nas, sve više tjera iz grada.

Je li hrvatsko kazalište profitiralo decentralizacijom teatarskog obrazovanja?

To je kompleksno pitanje. Dobro je da i u drugim sredinama postoji mogućnost teatarskog obrazovanja jer se nadareni mladi ljudi, posebno oni koji zbog neimaštine ne mogu studirati u Zagrebu, mogu školovati i u svojem gradu i županiji. Pa zagrebačka je akademija i prije kontinuirano imala svoja područna odjeljenja u Osijeku, Splitu i Rijeci, koja su iznjedrila mnogo izvanrednih glumaca, na primjer Damira Lončara, Ljiljane Badurinu, Elvise Bošnjaka... Međutim, najvažnije je da lokalne sredine koje su osnovele akademije omoguće da ti mladi ljudi nakon završene škole mogu raditi, što znači da financijski potpomognu neovisne produkcije te da im kazališta tih sredina pruže mogućnost angažmana.

Kakvu budućnost hrvatskom teatru priželjkujete: i dalje čvrsto vezanu uz državno budžetiranje ili jače povezanu s privatnim i neovisnim inicijativama?

Za budućnost hrvatskog teatra važno je da se renomirana repertoarna kazališta koja kontinuirano dokazuju svoju vrijednost državno budžetiraju jer, u situaciji u kojoj se nalazimo, od ulaznica po ovako niskim cijenama ona ne bi mogla preživjeti, a sponzorski prihodi još uvijek su neznatni. Očuvanje tih kazališta bitno je za hrvatsko glumište u cjelini, bez obzira na to koliko bi se njihov sistem upravljanja i rada trebao također mijenjati. Posebno podržavam otvorenost tih kazališta za suradnju s neovisnim inicijativama i umjetnicima, kao i angažiranje vanjskih umjetnika prema projektu. Ali za naš je teatar neobično važno i državno financiranje novih inicijativa, što znači neovisnih grupa umjetnika ili produkcija, dakako prema vrijednosti njihovih predloženih programa i ostvarenih rezultata. Tim više što već ima, a bit će ih još više, puno talentiranih i vrijednih mladih ljudi koji nemaju gdje raditi. ●